

Atitudinea României față de războiul sârbo-bulgar din 1885 și eforturile privind integrarea administrativă a Dobrogei

Pătrașcu Dumitru-Valentin

Abstract

After the union between Dobrogea and Romania were initiated a series of legislative measures covering administrative integration of the province situated between the Danube and Black Sea.

In this context, the broke out of the Serbo-Bulgarian war in 1885 determined Romanian political leaders to adopt an attitude of neutrality, for wich, after the closure of the military conflict, peace negotiations were held in 1886 at Bucharest, Romania becoming a mediator in the Balkans conflict.

Internal and external developments in the late nineteenth century favored socio-economical growth and administrative integration of Dobrogea inside Romanian national state borders, in this context, Constanta become the most important Romanian harbour at the Black Sea and a city that knew an accelerated urban development.

Key-words: Dobrogea, Constanta, Black Sea, harbour, war.

La sfârșitul secolului al XIX-lea România s-a manifestat ca un factor de stabilitate în Balcani, acest fapt fiind dovedit din plin la scurt timp după proclamarea regatului (14/26 martie 1881), atunci când urmare a declanșării războiului sârbo-bulgar din anul 1885, guvernul român a decis să-și păstreze neutralitatea față de acest conflict, contribuind astfel la împiedicarea răspândirii acestuia în întreaga regiune.

Războiul sârbo-bulgar din 1885, al cărui pretext a fost un diferend teritorial în zona râului Timoc, a avut numeroase cauze. Una dintre acestea privea sprijinul acordat de către principatul bulgar refugiaților politici sârbi¹.

Cu câteva decenii în urmă, Milos Obrenovic cumpărase o proprietate pe malul stâng al râului Timoc, în apropiere de localitatea bulgară Bregovo. La un moment dat s-a produs o schimbare a cursului

¹ Nicolae Ciachir, *Istoria popoarelor din sud-estul Europei în epoca modernă (1789-1923)*, București, 1987, p. 274.

Timocului, astfel că această proprietate se afla, în 1884, pe malul drept al râului, practic, pe teritoriul principatului autonom bulgar².

Au existat pierderi și câștiguri teritoriale de ambele părți. Cu toate acestea, Serbia dorea să păstreze toate teritoriile câștigate, dar fără să cedeze teritoriul din apropiere de Bregovo unde fusese stabilit un punct de control sârbesc.

În aceste condiții, în 1884, guvernul bulgar a cerut Serbiei să-și retragă soldații de pe teritoriul bulgar. La 22 mai 1884 bulgarii au ocupat respectivul teritoriu, fapt care a determinat Serbia să rupă legăturile diplomatice³.

În cursul anilor 1884-1885 prințul Milan al Serbiei se afla într-o situație destul de complicată în politica internă. Pe lângă aceasta, din cauza politicii sale externe de apropiere față de Austro-Ungaria, aliatul tradițional al Serbiei, Muntenegru, aflat sub conducerea principelui Nikola, s-a îndepărtat de Serbia⁴.

Răcirea relațiilor dintre cele două state era confirmată și de căsătoria fiicei cneazului Nikola al Muntenegrului, Zorka, cu marele rival al lui Milan Obrenovic, Petru Karadjordjevic.

Pentru a abate atenția opiniei publice de la problemele interne, Milan Obrenovic urmărea obținerea unor câștiguri teritoriale pe seama Bulgariei.

În aceste condiții, la 7 iunie 1885, agentul diplomatic al României la Sofia semnala o serie de incidente la frontiera sârbo-bulgară⁵.

În această atmosferă tensionată, la sfârșitul verii anului 1885, au avut loc la București discuții între ministrul Bulgariei, Nacev, și cel al Serbiei, Kaljevic, vizând reluarea relațiilor diplomatice dintre cele două state.

Situația a fost complicată de izbucnirea, la 6/18 septembrie 1885, a unei răscoale în orașul Plovdiv, capitala Rumeliei Orientale. Urmare a acesteia a fost alungat guvernatorul otoman, fiind proclamată unirea cu Bulgaria, sub conducerea lui Alexandru Battemberg⁶.

Deranjat de influența crescândă a Puterilor Centrale în Bulgaria, țarul Rusiei, Alexandru al III-lea a ordonat retragerea ofițerilor ruși din armata bulgară și a inițiat o campanie vizând înlăturarea lui Alexandru 2 Bogdan Catană, *România și războiul sârbo-bulgar din 1885*, în „Analele Universității din Craiova”, seria Istorie, an XI, nr. 11, Craiova, 2006, p. 127.

3 Charles & Barbara Jelavich, *Formarea statelor naționale balcanice (1804-1920)*, Cluj-Napoca, 1999, p. 228.

4 Bogdan Catană, *loc. cit.*, p. 127.

5 *Ibidem*, p. 128.

6 Nicolae Ciachir, *Orașul București – locul tratativelor și al păcii care a pus capăt conflictului balcanic din anii 1885-1886*, în „Materiale de istorie și muzeografie”, București, VII, 1969, p. 280.

Battemberg de la conducerea Bulgariei⁷.

Aflat în Austro-Ungaria, Milan Obrenovic s-a întors, la 8 septembrie 1885, la Belgrad pentru a pregăti o ofensivă împotriva Bulgariei.

La 10/22 septembrie 1885, primul ministru sârb Garasanin s-a prezentat la legația României de la Belgrad pentru a consulta partea română în vederea unei acțiuni comune⁸.

A doua zi era convocată, la Nis, Skupstina, pentru o sesiune extraordinară, era decretată suspendarea libertăților publice și intrau în vigoare decretul de mobilizare parțială⁹.

La un moment dat guvernul sârb a propus autorităților române o acțiune militară comună împotriva Bulgariei, în urma căreia România urma să primească un teritoriu în sudul Dobrogei, cuprinzând orașul Silistra, granița româno-bulgară urmând a fi fixată pe aliniamentul Rusciuk-Varna¹⁰.

În acest context, se vehicula ideea existenței unei alianțe între România și Serbia, fapt ce l-a determinat pe ministrul român de externe, Ion Câmpineanu, să ceară tuturor diplomaților români din străinătate, la 17/29 septembrie 1885, să dezmință aceste zvonuri nefondate¹¹.

În vederea perfectării unei înțelegeri cu guvernul român, regele Serbiei l-a trimis la București pe unchiul său, generalul Gheorghe Catargiu. Acesta urma să aibă întâlniri cu primul ministru Ion C. Brătianu și ministrul de externe, Ion Câmpineanu.

În septembrie 1885 Ion C. Brătianu efectuase o serie de vizite la Viena și în Germania unde a avut întrevederi atât cu ministrul de externe austro-ungar, Kalnoky, cât și cu cancelarul german Otto von Bismarck. În cadrul acestor întrevederi, Ion C. Brătianu a cerut recunoașterea neutralității României în cazul unui conflict balcanic¹².

În perioada septembrie-octombrie 1885 au avut loc o serie de incidente la granița sârbo-bulgară determinând o vigență crescută din partea autorităților române.

Astfel, în zilele de 1-2 octombrie 1885 a avut loc o vizită a regelui Carol I la Craiova unde a inspectat Corpul I Armată, în condițiile unei previzibile apropiate confruntări militare sârbo-bulgare¹³.

La sosirea în gara Craiova, regele Carol I a fost așteptat de către oficialitățile orașului, printre care se aflau primarul orașului Craiova, 7 Bogdan Catană, *loc. cit.*, p. 128.

8 *Ibidem*.

9 Miodrag Milin, *Relații politice româno-sârbe în epoca modernă (secolul al XIX-lea)*, București, 1992, p. 147-148.

10 Bogdan Catană, *loc. cit.*, p. 130.

11 *Ibidem*.

12 Nicolae Ciachir, *Istoria popoarelor din sud-estul Europei...*, p. 277.

13 Bogdan Catană, *loc. cit.*, p. 131.

Nicolaidi, și prefectul județului Dolj, Vârvoreanu. În cele două zile cât s-a aflat la Craiova, regele a fost găzduit în casele Glogoveanu¹⁴.

La 2 octombrie 1885 regele Carol I a trecut în revistă trupele din garnizoana Craiova, pe platoul de lângă șoseaua Amaradia. În aceeași zi, regele a vizitat liceul de la Craiova fiind impresionat de calitatea pregătirii elevilor și profesorilor. Tocmai de aceea a acceptat propunerea directorului liceului, Constantinescu, ca această unitate de învățământ să poarte numele de Carol I¹⁵.

După o perioadă de incertitudine s-a deschis la Constantinopol, la 24 octombrie/5 noiembrie 1885, o conferință a ambasadurilor privitoare la unirea Bulgariei cu Rumelia Orientală. În cadrul acestei conferințe, România nu s-a alăturat revendicărilor Serbiei, formulând revendicări proprii privitoare la dărâmarea fortificațiilor bulgare de la Vidin. Aceste solicitări nu au avut, însă, nici un rezultat¹⁶.

La scurt timp de la întrunirea conferinței de la Constantinopol, regele Serbiei a ordonat atacarea Bulgariei. Astfel, la 2/14 noiembrie 1885 începea războiul sârbo-bulgar ce opunea unei armate sârbești cu efective de circa 70 000 de oameni, o armată bulgară cu doar 30 000 de soldați și ofițeri. În aceste condiții, regele Milan al Serbiei considera că armata bulgară era slăbită de recenta retragere a ofițerilor ruși ce ajutaseră la organizarea ei¹⁷.

În scurt timp, însă, înaintarea armatei sârbești către Sofia a fost stopată la Slivnița, în zilele de 17-19 noiembrie 1885. Ulterior, armata bulgară a declanșat o contraofensivă ce a avut ca rezultat înfrângerea trupelor sârbe, pătrunderea pe teritoriul Serbiei, și ocuparea orașului Piroto.

În fața acestei situații, Austro-Ungaria a amenințat cu o intervenție militară în favoarea Serbiei, fapt ce a pus capăt ofensivei bulgare¹⁸.

Războiul s-a încheiat prin semnarea unui armistițiu la 10/22 decembrie 1885. În cursul acestei confruntări armate, pierderile în tabăra sârbă au fost de circa 6 800 de oameni, partea bulgară înregistrând aproximativ 2 300 de morți. Înfrângerea umilitoare suferită de armata sârbă în acest conflict a afectat grav poziția regelui Milan al Serbiei¹⁹.

România și-a păstrat neutralitatea în cursul războiului sârbo-bulgar

14 Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Dolj, fond Prefectura Dolj, Serviciul Administrativ, dosar 32/1885, f. 54; „Monitorul Oficial”, nr. 147/4 (16) octombrie 1885, p. 2 949.

15 Bogdan Catană, *loc. cit.*, p. 132; „Monitorul Oficial”, nr. 147/4 (16) octombrie 1885, p. 2 950.

16 Bogdan Catană, *loc. cit.*, p. 132.

17 Charles & Barbara Jelavich, *op. cit.*, p. 228.

18 Bogdan Catană, *loc. cit.*, p. 133.

19 *Ibidem*.

și a inițiat ajutorarea victimelor acestui conflict trimițând ambulanțe ale Crucii Roșii atât în Bulgaria cât și în Serbia.

Plecate din țară la 14 noiembrie 1885 secțiile ambulanței române au ajuns la Belgrad la 15 noiembrie 1885, în timp ce, ambulanța română trimisă spre Sofia la 12 noiembrie a ajuns în capitala Bulgariei la 19 noiembrie 1885²⁰.

În cadrul spitalului românesc amenajat la Sofia au fost îngrijiți în perioada 22 noiembrie-30 decembrie 1885 circa 120 de răniți. Ambulanța românească sosită la Sofia era condusă de medicii G. Nanu și M. Georgescu avându-i ca asistenți pe studenții Nicolae Vicol, N. Marinescu, I. Mendonidi și I. Mardoniu²¹.

La Belgrad, ambulanța românească a amenajat 3 spitale. În cadrul acestora au fost îngrijiți, în perioada 19 noiembrie 1885-4 ianuarie 1886, peste 300 de răniți. Ambulanța românească din capitala Serbiei era condusă de către medicii Andreescu și Rădulescu asistați de studenții Silva Pandle, Pompilu Popescu și Ninoeanu²².

După încheierea armistițiului, la 29 decembrie 1885, ambulanța românească de la Sofia a plecat spre Belgrad, de unde cele două ambulanțe românești au revenit în țară la începutul anului 1886.

Pe lângă asistența medicală oferită atât Serbiei cât și Bulgariei, România a acordat azil tuturor refugiaților din zona de conflict. Astfel, începând din 18 noiembrie 1885, la Calafat au sosit mai multe grupuri de refugiați²³.

Datorită poziției sale de neutralitate în timpul războiului sârbo-bulgar, România a fost propusă de către Otto von Bismarck pentru a găzdui viitoarele negocieri de pace. Propunerea a fost acceptată de către marile puteri europene, inclusiv de către Imperiul Otoman²⁴.

În aceste condiții, la 23 ianuarie 1886 se deschideau la București tratativele de pace între Serbia și Bulgaria. Alături de cele două state la negocierile de pace a participat și Imperiul Otoman deoarece Bulgaria nu era stat independent. Urmare a acestor tratative, la 19 februarie/3 martie 1886, a fost semnat tratatul de pace de la București²⁵.

Prin prevederile tratatului de pace de la București se restabilește frontiera sârbo-bulgară în zona râului Timoc și se recunoștea unirea Rumeliei Orientale cu principatul Bulgariei. Acest tratat recunoștea frontiera româno-bulgară stabilită prin tratatul de la Berlin din 1878.

---

20 *Ibidem*.

21 *Ibidem*.

22 *Ibidem*, p. 134.

23 S.J.A.N. Dolj, fond Prefectura Dolj, Serviciul Administrativ, dosar 170/1885, f. 1-2.

24 Bogdan Catană, *loc. cit.*, p. 135.

25 Miodrag Milin, *op. cit.*, p. 160.

La scurt timp de la încheierea păcii de la București, urmare a insistențelor diplomației țariste pentru înlăturarea principelui Alexandru Battemberg, la 25 august 1886, acesta a fost nevoit să abdice și să părăsească țara²⁶.

Cu toate acestea, Rusia a decis ruperea relațiilor diplomatice cu Bulgaria, pe care o acuza de o prea mare apropiere de Austro-Ungaria și Germania.

În cele din urmă, criza dinastică din Bulgaria și-a găsit o rezolvare prin desemnarea de către Adunarea Națională de la Sofia, la 25 iunie 1887, a prințului german Ferdinand de Saxa Coburg-Gotha drept principe al Bulgariei²⁷.

Cu toate că România și-a păstrat neutralitatea în timpul războiului sârbo-bulgar de la finele anului 1885, în sudul Dobrogei existau încă neînțelegeri în legătură cu delimitarea frontierei româno-bulgare în zona Arab Tabia. De altfel, chestiunea delimitării frontierei româno-bulgare s-a aflat timp de câțiva ani în atenția autorităților române, precum și a marilor puteri europene.

În acest sens, după stabilirea traseului definitiv al frontierei româno-bulgare din sudul Dobrogei, s-a constituit o comisie româno-bulgară având ca sarcină stabilirea pe teren a traseului frontierei. Activitatea acestei comisii a fost întreruptă temporar în iunie 1884, ca urmare a obiecțiilor ridicate de către membrii bulgari ai acesteia.

La 24 august/5 septembrie 1885, Percy Sanderson, însărcinatul cu afaceri al legației Marii Britanii la București, expedia o telegramă adresată marchizului Salisbury, secretarul de stat pentru Afaceri Externe al Marii Britanii. Aceasta cuprindea informații despre dificultățile survenite în stabilirea frontierei româno-bulgare în zona Arab Tabia.

În cuprinsul acestui document se preciza că domnul Ion Câmpineanu, ministrul de externe al României, îl informase pe însărcinatul cu afaceri britanic asupra faptului că „membrii bulgari ai comisiei, dar mai ales prințul Hilevo, au depus eforturi pentru a stabili linia de frontieră mult mai aproape de Arab Tabia decât ar fi fost trasată de Comisia Internațională”²⁸.

Ministrul de Externe român denunța această atitudine, considerând că scopul acesteia ar fi „să anuleze într-o mare măsură valoarea strategică a locului”²⁹.

De altfel, Ion Câmpineanu susținea că „înainte ca frontiera să fie

---

26 Plamen Pavlov, Iordan Ianev, Daniel Cain, *Istoria Bulgariei*, prefață de Gheorghe Zbucea, Editura Corint, București, 2002, p. 117.

27 *Ibidem*, p. 118.

28 Apud. Sorin Liviu Damean, *Diplomați englezi în România*, vol. II (1881-1914), doc. nr. 51, Editura Universitaria, Craiova, 2009, p. 120.

29 *Ibidem*.

trasată, bulgarii au stabilit un punct de trecere (...) într-un loc care fusese recunoscut ca făcând parte din teritoriul românesc (...) la 2 km est de punctul unde începea linia de frontieră”³⁰.

Din această cauză, guvernul român a dispus „ca însăși Arab Tabia să fie ocupată de o mică desfășurare de forțe”³¹, apreciată de către Percy Sanderson a fi „unde va la 12 oameni”³².

În cuprinsul aceleiași telegramă Percy Sanderson informa Foreign Office asupra faptului că „bulgarii s-au plâns că în direcția Mangalia românii au instalat puncte de frontieră dincolo de frontiera propriu-zisă cu toate că punctele de graniță nu au fost stabilite”³³.

Delimitarea frontierei în zona Arab Tabia avea o importanță aparte pentru autoritățile române ce doreau construirea unui pod de cale ferată peste Dunăre pentru realizarea legăturii feroviare între Dobrogea și restul țării.

În cele din urmă, guvernului român i s-a comunicat decizia Marilor Puteri prin care, deși păstra poziția de la Arab Tabia, România pierdea o mare parte din teritoriul atribuit inițial de către comisia europeană de delimitare. În aceste condiții, „noua linie făcea cu neputință construirea unui pod, ba încă a oricărei legături între cele două maluri ale Dunării”³⁴.

Acesta este motivul pentru care autoritățile române au inițiat construirea unui complex feroviar cuprinzând două poduri metalice peste Dunăre și brațul Borcea și o serie de viaducte în Balta Ialomiței, toate aceste construcții feroviare urmând a asigura legătura între tronsonul de cale ferată Cernavodă-Constanța și linia București-Fetești. Practic, în 1895, odată cu finalizarea construcției ansamblului feroviar de la Fetești-Cernavodă, Dobrogea era integrată sistemului feroviar al României, asigurându-se o legătură directă, rapidă și modernă între capitala țării și orașul Constanța, ce avea să devină cel mai important port maritim al României, fiind considerat, datorită acestui fapt, „plămânul României”.

Astfel, o statistică întocmită în anul 1894 menționa un număr de 10374 de locuitori ai orașului Constanța, 6391 dintre aceștia fiind bărbați și 3983 femei³⁵.

Conform datelor unei statistici din 20 decembrie 1895, populația orașului Constanța totaliza un număr de 10419 locuitori, din care 2519 erau români. Alături de români, în orașul Constanța locuiau: 2460 de

---

30 *Ibidem*.

31 *Ibidem*.

32 *Ibidem*.

33 *Ibidem*.

34 Apud. Sorin Cristescu, *Carol I și politica României (1878-1912)*, Editura Paideia, București, 2007, p. 23.

35 Doina Păuleanu, *Constanța. 1878-1928*, vol. I, Constanța, 2009, p. 88.

---

greci, 2 202 musulmani, 1 060 bulgari, 855 evrei, 331 germani, 181 de cetățeni austro-ungari, 109 italieni, 59 francezi, 45 englezi, 33 ruși, 4 sârbi și 4 muntenegreni³⁶.

Urmare a construcției ansamblului feroviar de la Fetești-Cernavodă ce asigura legătura directă cu orașul București și a începerii lucrărilor de modernizare a portului Constanța, în octombrie 1896, populația orașului Constanța a crescut într-un ritm alert, astfel că, în anul 1900, se cifra la 12 725 de locuitori³⁷

---

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ Radu Vulpe, *Note de istorie tomitană*, în „Pontica”, Constanța, nr. 2/1969, p. 156.